

Nr. e190007254
Casenr. 19e0000814

Right to Challenge

Ruimte voor onze inwoners

Naam : mevrouw T.M. Aalbers-Looijenga
Datum : 21 november 2019

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en leeswijzer.....	Pagina 3
2.	Wat is Right to Challenge?.....	Pagina 4
3.	Ermelo als netwerkgemeente.....	Pagina 8
4.	Right to Challenge is (samen) doen.....	Pagina 10
	Bijlage Communicatieparagraaf.....	Pagina 14
	Bijlage Inspiratiegids voor gemeenten en inspiratiegids voor inwoners (Bron: Democratie in Actie)	

1. Inleiding en leeswijzer

“De participatiesamenleving, de doe-samenleving, overheidsparticipatie, mondige burgers, toenemende digitalisering en de opkomst van social media: allerlei ontwikkelingen die ons als gemeente Ermelo dwingen na te denken over onze veranderende rol in de samenleving. Want wat is onze veranderende taak als gemeente? Waar stopt onze taak en wat is de verantwoordelijkheid van inwoners en betrokkenen zelf: hoe ver kun je gaan in participatie en waarom is participatie belangrijk en hoe sturend moet of mag je daarin zijn als overheid?” (Ontwikkelagenda netwerkgemeente, gemeente Ermelo, 5 april 2018)

Sinds 2016 zijn we als gemeenteraad, college en ambtelijke organisatie op weg om ons te ontwikkelen tot een netwerkgemeente: het besef is ontstaan dat we ons als gemeente anders dan voorheen moeten opstellen ten opzichte van de samenleving. Er is behoefte aan richting ten aanzien van de vormgeving van burgerparticipatie. Op 28 juni 2018 is de ontwikkelagenda netwerkgemeente vastgesteld: hierin hebben ontwikkelpunten voor zowel de raad, het college als de organisatie een plek gekregen. Het is een agenda die richting geeft aan onze ambitie om samen met onze inwoners, organisaties en bedrijven een netwerkgemeente na te streven. Bij deze ambitie sluit het fenomeen Right to Challenge perfect aan. “Bij Right to Challenge kunnen bewoners taken van gemeenten overnemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Bewoners krijgen met R2C daadwerkelijk de mogelijkheid om hun idee te gaan uitvoeren.” (www.righttochallenge.nl). Over Right to Challenge hebben we als gemeente Ermelo tot nu toe weinig vastgelegd. In het subsidiebeleidskader Ermelo 2018-2022 (02330000011585) wordt er een korte paragraaf aan gewijd. Naast een korte uitleg wordt er enkel op gewezen dat dit fenomeen zich wellicht leent om experimenteel in te zetten in de gemeente Ermelo.

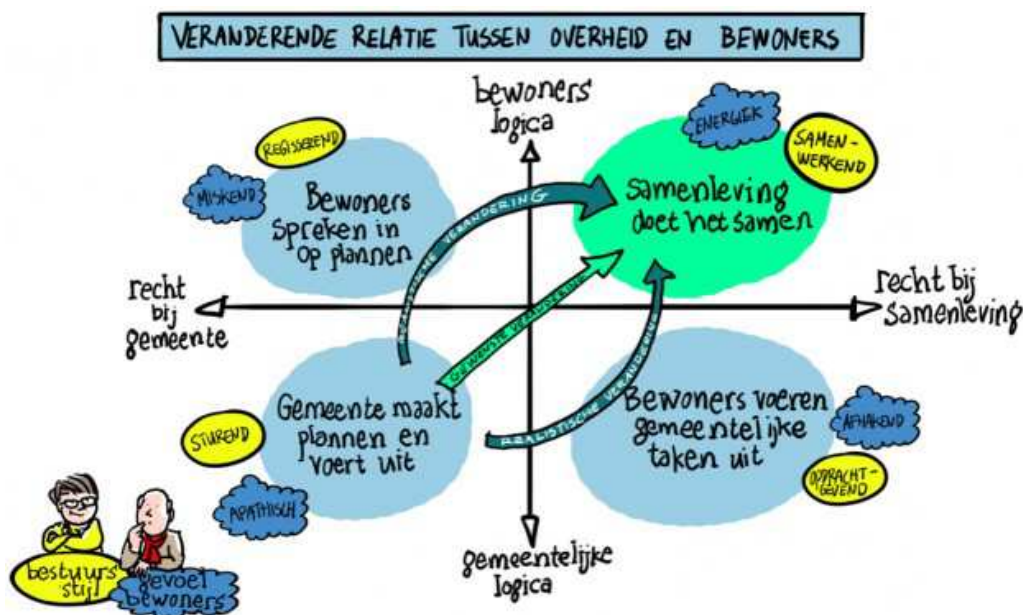
In deze notitie willen we u uitgebreider meenemen in de mogelijkheden die we als gemeente Ermelo willen bieden wat betreft Right to Challenge, of ruimte voor onze inwoners. Met de afdeling communicatie is een communicatieparagraaf opgesteld, aansluitend toegevoegd als bijlage aan deze notitie zodat in Ermelo bekend wordt hoe een initiatief in het kader van Right to Challenge in kan worden gediend. Op de website zal duidelijk zichtbaar worden gemaakt hoe dit aangepakt kan worden. Hier zal onder meer een duidelijke uitleg gegeven worden.

Deze notitie is ter vaststelling voor het college van B&W en de gemeenteraad. De gemeenteraad heeft begin 2019 een brief ‘Routeplanner Right to Challenge’ ontvangen in het kader van het landelijk programma ‘Democratie in Actie’. Deze notitie formuleert een antwoord op hoe we in Ermelo met dit nieuwe fenomeen willen omgaan. Een nóg mooiere en betere gemeente, dat willen we in Ermelo. Daar moeten we samen aan werken, want samen kom je verder. We vinden het belangrijk om met elkaar te bepalen wat we willen bereiken. Right to Challenge biedt ons hier mogelijkheden voor.

2. Wat is Right to Challenge?

Right to Challenge -het Recht om Uit te dagen- biedt inwoners de mogelijkheid taken van de gemeente over te nemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. De relatie tussen overheid en bewoners verandert dus met Right to Challenge in de relatie opdrachtgever-opdrachtnemer. Het Right to Challenge past binnen de veranderende samenleving waarin we ons als gemeente Ermelo realiseren dat bewoners waarde en kwaliteit aan diensten en hun leefomgeving toevoegen. Op dit moment zijn burgerparticipatie en maatschappelijke initiatieven voor gemeenten een steeds belangrijker thema. We willen ons aansluiten bij de beweging van de samenleving en zijn ons er zo "steeds meer van bewust dat het 'recht' in toenemende mate bij de samenleving en het individu ligt". (Website Vereniging Nederlandse Gemeenten)

"Burgers zoeken ruimte om zelf actief vorm te geven aan de inrichting van hun eigen leefomgeving. Steeds vaker is te zien dat zij daarbij taken die door de gemeente worden of werden uitgevoerd, geheel of gedeeltelijk overnemen. Deze taken variëren van groot tot klein: denk aan het leveren van zorg in de wijk, het begeleiden van buurtbewoners met een afstand tot de arbeidsmarkt, tot aan het onderhoud van een wijkplantsoen, of het beheer van een speeltuin in de buurt." (Krieken, K. (2018) 'Right to Challenge en recht op overname in Nederland. Een inventarisatie van de stand van zaken (eerste helft 2018). p. 4) Dit zien we duidelijk terug in Ermelo bij de betrokkenheid van inwoners bij grijs/groene ontwikkelingen in hun buurt. Een voorbeeld hiervan is de betrokkenheid bij de wijkagenda's. Deze betrokkenheid gaat echter in 80 tot 90 % van de gevallen over grijs/groen ontwikkelingen en maar voor 10 tot 20 % over sociaal-maatschappelijke thema's. Het Leefbaarheidsteam is hier vaak bij betrokken. Het 'overnemen' van gemeentelijke taken zien we echter nog nauwelijks.

(Afbeelding van de Vereniging Nederlandse Gemeenten)

"De oorsprong van het Right to Challenge ligt in het Verenigd Koninkrijk. Het is een onderdeel van de Localism Act uit 2011, een wet die tot doel heeft 'buurtrechten' een plek te geven binnen de publieke sector. Via een juridisch georiënteerde aanpak krijgen bewonersinitiatieven de mogelijkheid om een bod uit te brengen met het overnemen van een gemeentelijke taak als doel. Concurrentie komt hierbij vaak van commerciële partijen. De lokale overheid besluit uiteindelijk welke partij de taak krijgt. Wat zijn de lessen die we kunnen leren vanuit het Verenigd Koninkrijk? Ten eerste dat een andere manier van kijken naar en waarderen van maatschappelijk initiatief een belangrijke voorwaarde voor succes is. Evenals een goede ondersteuning. Echter, in praktijk is het Right to Challenge in het Verenigd Koninkrijk weinig toegepast. De concurrentie met commerciële partijen blijkt lastig en bewonersinitiatieven moeten vaak ingewikkelde trajecten volgen. Tijdens deze trajecten blijkt dat bewoners vaak een kennisachterstand hebben en te weinig ondersteund worden. De overheid aan de andere kant voelt zich vooral aangevallen. Wat het opgeleverd heeft in positieve zin, is dat gemeenten nu eerder in gesprek gaan met

bewonersgroepen. Engelse bewonersorganisaties pleiten nu voor een andere aanpak. Ook het Britse Lagerhuis wil inmiddels een andere invulling van dit recht. (Website Vereniging Nederlandse Gemeenten).

Studie in Nederland

Op dit moment wordt er door het kabinet samen met de Vereniging Nederlandse Gemeenten en gemeenten de mogelijkheid tot een modelverordening Right to Challenge verkend: onderzocht wordt hoe modernisering van de inspraakmogelijkheden via de Gemeentewet kan worden geborgd. Minister Ollongren heeft de Universiteit Leiden gevraagd de juridische belemmeringen in kaart te brengen die gemeenten met betrekking tot Right to Challenge ervaren. Het eindrapport is op 9 mei jl. gepresenteerd. Het is een studie naar de mogelijkheden voor een algemene regeling voor het 'Right to Challenge' en andere burgerinitiatieven in Nederland (bijlage: e190036589). Er worden allereerst juridische en organisatorische knelpunten voor burgerinitiatieven in beeld gebracht in beeld gebracht, veroorzaakt door wet- en regelgeving:

- voor burgers is de toegang tot bestuur en organisatie vaak lastig;
- burgerinitiatieven en vertegenwoordigende organen staan inhoudelijk vaak naast elkaar, maar de verhouding tussen die twee roept fundamentele staatsrechtelijke vragen op;
- initiatieven menen vaak representatief voor een groter geheel te zijn, maar dit is zeer moeilijk te meten, te beoordelen of te onderbouwen;
- inclusiviteit van een initiatief en ongelijke behandeling zijn een risico, ondanks goede bedoelingen;
- de logica economische bestuursrecht (eerlijke concurrentie) en de logica burgerinitiatieven (focus op maatschappelijke meerwaarde) sluiten slecht op elkaar aan. Staatssteunrecht en aanbestedingsrecht begrenzen zo burgerinitiatieven;
- risico van (onbedoelde) concurrentievervalsing. Unierecht en algemeen Nederlands bestuursrecht begrenzen zo burgerinitiatieven;
- (snelle) financiering van burgerinitiatieven blijkt een breed ervaren probleem doordat vaak onduidelijk is of initiatieven mogen worden gesubsidieerd en welke potjes daarvoor beschikbaar zijn. Incidentele subsidieverstreking wat vaak ingezet wordt zou een uitzondering moeten zijn (subsidiericht) en burgers vinden een subsidierelatie vaak slecht passen bij de relatie die zij met de overheid willen onderhouden;
- waar burgers taken overnemen van de overheid komt de vraag naar de toepasselijkheid van algemene systeemeisen aan de orde. Overheden zijn gebonden aan de eisen van de democratische rechtsstaat, burgerinitiatieven kunnen daaraan bijna onmogelijk voldoen (problemen met democratische legitimatie, verantwoording afleggen aan de gemeenschap, transparantie en rechtsbescherming);
- veel aansprakelijkheidsvragen bij overheden en initiatiefnemers, met koudwatervrees als gevolg. Fouten van initiatiefnemers kunnen leiden tot schade bij kwetsbare groepen en angst voor negatieve publiciteit weerhoudt de overheid initiatiefnemers te ondersteunen;
- initiatiefnemers ervaren het rechtspersonenrecht als een vorm die zakelijker is én voelt dan een gezelligheidsvereniging of een stichting, maar zich ook onderscheidt van de op winstmaximalisatie gerichte onderneming. Bovendien is het rechtspersonenrecht voor velen een volledig nieuw terrein.

Vervolgens wordt afgewogen of een algemene regeling voor burgerinitiatieven en/of Right to Challenge van nut zou kunnen zijn, zoals in het regeerakkoord genoemd. Hier wordt weer gekeken naar de lessen die we vanuit het Verenigd Koninkrijk kunnen leren: een dichtgetimmerde regeling levert niet op wat ervan gehoopt wordt. Wel is als positief punt te noemen dat de regeling helpt om in contact te komen met, en toegang te krijgen tot het lokale bestuur. Het probleem met een algemene regeling is, dat burgerinitiatieven of initiatieven tot right to challenge altijd vragen om maatwerk. Er is simpelweg niet de ruimte om altijd regels te laten vieren ten voordele van initiatieven vanuit de maatschappij. "Het belang dat 'burgerinitiatieven de ruimte moeten krijgen' zal steeds moeten worden afgewogen tegen de belangen die door deze regelcomplexen worden beschermd, zoals de veiligheid voor (andere) burgers, bescherming van de publieke financiën en het waarborgen van eerlijke concurrentieverhoudingen. (...) Zelfs als in materiële wetgeving op meer plaatsen ruimte wordt gecreëerd voor burgerinitiatieven, is het niet waarschijnlijk dat initiatiefnemers geen last meer zullen ondervinden van juridische knelpunten. De vijf casus illustreren dat burgerinitiatieven vaak beleidsterrein overschrijdend zijn en dat op een concrete casus vaak veel verschillende regelcomplexen, afkomstig van verschillende wetgevers van verschillende niveaus van toepassing zijn. Het is niet mogelijk om in een wet op rijksniveau ook de horden die er voor initiatiefnemers liggen in regionale, lokale en Europese wetgeving weg te nemen." (den Ouden, W. Boogaard, G. Driessen, E.M.M.A. (2019) 'Right to Challenge. Een studie naar de mogelijkheden voor een algemene regeling voor het 'Right

to Challenge' en andere burgerinitiatieven in Nederland. p. 6) De onderzoekers adviseren dan ook om niet te streven naar een 'algemene regeling' voor burgerinitiatieven maar naar een wettelijke regeling die initiatiefnemers faciliteert bij hun initiatieven en hun rechtspositie versterkt om de knelpunten in wetgeving weg te nemen waar mogelijk.

In de praktijk

Ondanks de belemmeringen en het ontbreken van een algemene regeling zijn inmiddels 75 gemeenten in Nederland met Right to Challenge bezig. Het doel van minister Ollongren (Binnenlandse Zaken) is dat aantal voor de nieuwe gemeenteraadsverkiezingen in 2022 te verdubbelen. (Website Binnenlands Bestuur). Uit onderzoek van de Universiteit Leiden blijkt dat er behoefte is aan kennisoverdracht, praktische handelingsperspectieven en ondersteuning. Gemeenten kunnen dus zeker aan de slag voordat er landelijk een wetswijziging wordt doorgevoerd om burgerinitiatieven of right to challenge beter te faciliteren. Het is immers een kwestie van als inwoners en gemeenten samen doen en ontdekken. Waarbij maatwerk, duidelijke kaders en het goede gesprek aan de voorkant met elkaar zeer belangrijk is.

De meeste bewonersinitiatieven kiezen bij Right to Challenge tussen de volgende twee mogelijkheden aldus de officiële website (www.righttochallenge.nl).

1. Bewoners gaan een dienst / taak helemaal zélf uitvoeren en zijn zelf verantwoordelijk
2. Bewoners willen dat een dienst / taak anders en slimmer wordt uitgevoerd

Right to Challenge is dus een vergaande samenwerking tussen inwoners en gemeente. Gemeenten gaan dan ook verschillend om met Right to Challenge. Het benoemen van doelgroepen (beperken tot inwoners uit de buurt of ook toelaten van externen, en moeten ze rechtspersoonlijkheid bezitten), terreinen (of onderwerpen), wat is de rol van raadsleden, collegeleden en het ambtelijk apparaat, wat is er nodig om het Right to Challenge te kunnen vormgeven en hoe wordt erover gecommuniceerd zijn stuk voor stuk belangrijke vragen waarbij de beantwoording een kader schetst waarin gewerkt kan worden. Van belang is dat het gaat om het beter, slimmer of efficiënter uitvoeren van bestaand beleid of nieuw te ontwikkelen initiatieven waarvoor reeds geld is vrijgemaakt. Dit (gereserveerde) geld wordt bij uitvoering van het initiatief door inwoners overgedragen aan inwoners. Om een nog completer beeld te schetsen: de aanpak van Right to Challenge kan via de volgende stappen verlopen:

(Afbeelding van de www.righttochallenge.nl)

Het implementeren van Right to Challenge wordt door de gemeente in samenwerking met inwoners en organisaties opgepakt in een gezamenlijk traject. Een open discussie van bewoners, maatschappelijke initiatieven, gemeentebestuurders en ambtenaren is een eerste stap. Daarna wordt de opdracht door het bestuur opgepakt om het Right to Challenge in te vullen en een plan van aanpak uit te werken waarna er besluitvorming plaatsvindt door het gemeentebestuur samen met inwoners.

3. Ermelo als netwerkgemeente

In december 2009 is de notitie Burgerparticipatie en communicatie vastgesteld in de gemeente Ermelo: "Het contact tussen gemeente en burger is niet zo zeer "u vraagt, wij draaien", maar meer gericht op samenwerking en onderlinge afstemming en het hebben van een gezamenlijke verantwoordelijkheid en zorg. Uiteraard ieder vanuit zijn eigen rol dan wel taak. De manier waarop deze samenwerking een meer gestructureerde vorm krijgt, noemen wij "burgerparticipatie". De Ermelose samenleving en de gemeente (raadsleden, college en ambtelijke organisatie) zijn in beweging. Hieronder wordt kort per gremium geschetst wat er speelt.

De gemeenteraad

"De gemeenteraad wil niet alleen in verkiezingstijd zichtbaar zijn in de samenleving. We blijven in verbinding met en betrokken bij elkaar. Op verschillende plekken en op verschillende manieren gaan de leden van de gemeenteraad daarom in gesprek met inwoners, met jou. Zo komen we te weten welke onderwerpen jij belangrijk vindt. Dat kan van alles zijn, van klein tot groot, van klacht tot idee en van alle politieke kleuren. Hierbij is ruimte voor nieuwe ideeën van en samenwerking met inwoners."

(Maatschappelijk raadsprogramma (2018), tekst van de website van de gemeente Ermelo)

Het college

"De samenleving verandert snel: van verticaal naar horizontaal, van een klassieke zuilensamenleving naar een netwerksamenleving. Lokale ontwikkelingen ontstaan niet meer op basis van centraal gezag, maar door verbindingen van mensen (in organisaties). De klassieke uitoefening van macht vanuit één plaats wordt in hoog tempo ingeruild voor het georganiseerd delen van kennis en energie en verbindingen vanuit alle hoeken van de Ermelose samenleving. Wij typeren de beoogde bestuursstijl van het college van burgemeester en wethouders dan ook als besturen in een netwerker- en verbinderstijl. Een team dat inspeelt op, en als partner samenwerkt en meedenkt met inwoners, ondernemers, gemeenschappen, maatschappelijke organisaties en instellingen, de gemeenteraad en de ambtelijke organisatie."

(Coalitieakkoord 2018).

De ambtelijke organisatie

"Daarom stellen wij mensen centraal. Door onze 'zakelijkheid' wordt soms voorbij gegaan aan de menselijke factor. Mensen weer centraal stellen lijkt eenvoudig, maar daarvoor moeten we ons losmaken van de systeemwereld en beter worden in nieuwe manieren van samenwerken. Als dat lukt, wordt het makkelijker om mensen in alles wat we doen centraal te stellen. Hoe dan? Gewoon in gesprek gaan met elkaar. Met inwoners, bedrijven, organisaties en met collega's. In echte gesprekken tussen mensen wordt de bedoeling duidelijk, waardoor de uitkomst beter zal passen." (Presentatie organisatieontwikkeling gemeente Ermelo, terug naar de bedoeling, 6 september 2017)

Netwerkgemeente: samen vormgeven en niet alles dichttimmeren

De drie bovenstaande citaten en de notitie Burgerparticipatie en communicatie illustreren de beweging die in de gemeente Ermelo te zien is. We worden steeds meer een netwerkgemeente: we zoeken elkaar meer op als drie gremia (raad, college en ambtelijke organisatie) en zien ook de samenleving steeds meer als samenwerkingspartner. Dit is in de illustratie hieronder treffend weergegeven.

Verbinding leggen met de samenleving in stappen.

Uit: Rapportage netwerkgemeente Ermelo, onderzoek Vinitha Siebers (2016-2017)

Bij deze beweging sluit het principe van Right to Challenge heel goed aan. Echter, uit het vorige hoofdstuk blijkt dat Right to Challenge als officieel fenomeen behoorlijk wat voeten in de aarde heeft en daardoor niet altijd even goed uit de verf komt. Er komt nogal wat bij kijken voor inwoners. Wat opvalt is dat evenredig aan de zwaarte van het officiële Right to Challenge het aantal inwoners wat mee doet en een initiatief voor elkaar krijgt blijktbaar tegenvalt. Het idee dat inwoners iets slimmer, beter, goedkoper of anders kunnen doen lijkt hier niet zozeer het probleem te zijn, maar de ‘challenge’ blijkt vaak een ware uitdaging. De juridische en organisatorische knelpunten die we eerder benoemden in het vorige hoofdstuk geven hiervan een duidelijke indruk. In die zin lijkt het optuigen van een officieel Right to Challenge traject in onze gemeente, waar al zoveel in beweging is op het gebied van netwerkgemeente en burgerparticipatie (denk aan het maatschappelijk raadsprogramma en het gezamenlijke traject netwerkgemeente) niet de meest logische stap. Ja, we willen Right to Challenge mogelijk maken. Nee, we willen dit niet pas implementeren als het een volledig dichtgetimmerd concept is. Daarom hoeven we ook niet te wachten op mogelijk komende landelijke ontwikkelingen. We gaan simpelweg Right to Challenge mogelijk maken als netwerkgemeente Ermelo en gaan als gemeente graag met initiatiefnemers in gesprek om te kijken wat er mogelijk is.

4. Right to Challenge is (samen) doen

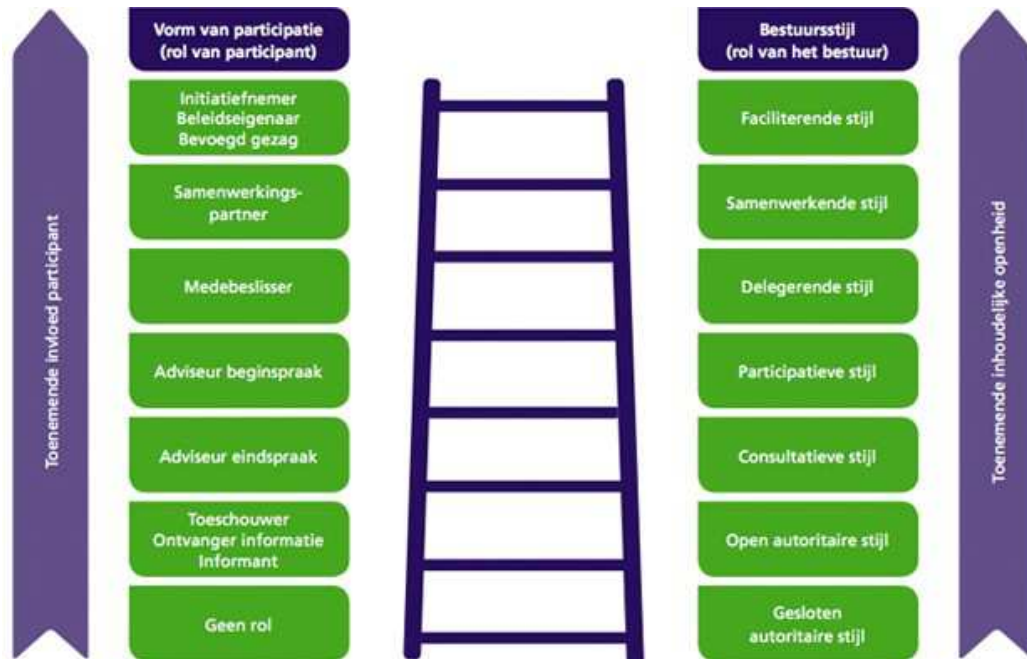
Right to Challenge past bij de huidige tijdsgeest van bewonersinitiatieven en past bij de gemeente Ermelo. We willen de samenleving ruimte geven om met initiatieven te komen, maar daarop flexibel inspelen is soms lastig: “Tegelijkertijd zoeken lokale overheden mee naar vormen en manieren om dit soort initiatieven te ondersteunen, stimuleren en faciliteren. Uitdaging daarbij is dat het initiatief van bewoners zelf blijft en niet door de overheid wordt overgenomen, of smooit in de bureaucratie. Er zit een zekere spanning tussen datgene wat bewoners willen en de regels en procedures die een gemeente in acht moet nemen. (...) De voorwaarden waaronder een Right to Challenge of recht op overname gelden zijn niet landelijk gereguleerd; elke gemeente kan zelf bepalen welke procedure hiervoor geldt en welke taken/terreinen door bewoners gechallengeed kunnen worden.” (Krieken, K. (2018) 'Right to Challenge en recht op overname in Nederland. Een inventarisatie van de stand van zaken (eerste helft 2018). p. 4, 21) Er zijn vele voorbeelden van geslaagde projecten, voortgekomen uit het Right to Challenge. Democratie in Actie maakte hier twee mooie inspiratiegidsen voor: een voor inwoners en een voor gemeenten. Deze zijn als bijlage aan deze notitie toegevoegd.

Doel Right to Challenge in Ermelo

Het doel van Right to Challenge in Ermelo is ruimte geven aan onze inwoners om taken van de gemeente over te nemen als zij denken het slimmer, beter, goedkoper of anders te kunnen doen. Dat kunnen grote, maar ook kleine taken zijn. We willen dit niet op een dichtgetimmerde manier doen. In het Verenigd Koninkrijk blijkt dat dit te grote drempels opwerpt voor inwoners, en dat is juist niet het idee. We willen de ruimte geven aan onze inwoners, het initiatief van Right to Challenge op een deregulerende manier invoeren en zo het gesprek met onze inwoners centraal stellen.

Aanpak Right to Challenge

Allereerst zal duidelijk moeten worden gemaakt dat de gemeente Ermelo open wil staan voor initiatieven in het kader van Right to Challenge. Als er een initiatief ingediend wordt bij de gemeente zal de ambtelijke organisatie met de initiatiefnemer in gesprek gaan en ondersteuning bieden om een planvoorstel te schrijven. Ook als er initiatieven worden ingediend die niet als Right to Challenge worden ingediend maar hier mogelijk geschikt voor zouden zijn worden mensen op deze mogelijkheid gewezen. Ambtenaren die verbonden zijn aan onderwerp zullen betrokken worden. De ambtelijke organisatie zal hierbij tevens meedenken over de haalbaarheid van het plan. Voor de indiening van het plan zal afgestemd moeten worden met de ambtelijke organisatie. Juridische, financiële, praktische en beleidsmatige grenzen moeten in de gaten gehouden worden en duidelijk gecommuniceerd met de initiatiefnemers. Van belang is dat initiatiefnemers begrijpen dat het gaat om het beter, slimmer of efficiënter uitvoeren van bestaand beleid of nieuw te ontwikkelen initiatieven waarvoor reeds geld is vrijgemaakt. Dit (gereserveerde) geld wordt bij uitvoering van het initiatief door inwoners ook overgedragen aan inwoners. De gemeente heeft een adviserende en faciliterende rol. Ook moeten de initiatiefnemers tijdig op de hoogte worden gesteld van een realistisch tijdpad en goed op de hoogte gehouden worden van de mogelijk benodigde besluitvorming door ofwel het college ofwel de gemeenteraad. Het college zal in eerste instantie aan de slag gaan met de voorbereiding van een initiatief. De gemeenteraad zal uiteraard op de hoogte worden gehouden. Afhankelijk van het initiatief zullen de juiste organisaties en betrokken stakeholders aan tafel schuiven. Zo nodig wordt de tijdelijke ondersteunende projectgroep van ambtenaren uitgebreid met collegeleden of raadsleden. We leggen dus van te voren niet vast hoe we als gemeente een initiatief gaan begeleiden: dat ligt aan de grootte en de aard van het initiatief. In eerste instantie ligt de uitvoeringstaak bij het college. Duidelijk moet zijn bij de initiatiefnemers dat het initiatief van hen verwacht wordt en dat de gemeente hierbij faciliteert. Om dit te verduidelijken is hieronder de participatieladder toegevoegd.

Afbeelding Partners & Pröpper (2009)

Focus bij Right to Challenge ligt vooral op de bovenste trede, wellicht af en toe met een teen of een voet op de trede daaronder. We willen ons niet vastleggen in allerlei regels van te voren en creatief omgaan met de aanvragen, ook al zien we zeker in dat dit een spanningsveld op kan leveren omdat we als gemeente regels en procedures in acht moeten nemen. We willen initiatieven niet smoren in bureaucratie en ruimte creëren. Een voorbeeld. Als een initiatiefnemer afspraken/ verplichten rondom uitvoering wil vastleggen dan kom je al snel in de aanbestedingsprocedures terecht. Tegelijk is hier ruimte te vinden: de aanbestedingswet biedt de mogelijkheid om onder bepaalde voorwaarden één of meerdere percelen buiten een aanbesteding te houden. Deze percelen zouden dan door burgers worden uitgevoerd. Dus we zoeken de ruimte waar dat kan.

Doelgroep

Wat is de doelgroep van Right to Challenge? Voor de hand liggend: dat zijn onze burgers. Maar op welke burgers willen we ons richten in Ermelo? Op 7 mei 2019 vond er een inspiratiebijeenkomst over Right to Challenge. In de ochtend werd in wisselende samenstelling gediscussieerd over drie dilemma's die vaak worden geassocieerd met het overnemen van gemeentelijke taken door bewonersinitiatieven. Hieronder een deel van het verslag wat we kunnen gebruiken bij het bepalen van onze doelgroep.

Dilemma 1: Legitimatie bewonersinitiatieven

De heren Thijs van Mierlo, René Cuperus en Boudewijn Steur mochten zich buigen over de vraag of bewonersinitiatieven wel voldoende gelegitimeerd zijn om gemeentelijke taken over te nemen.

In de praktijk blijken het vaak hoogopgeleide, dubbel-genetwerkte, inwoners te zijn die het voortouw nemen bij een challenge. Besproken werd dat een wetenschapper als Evelien Tonkes daarom kritisch is over de representativiteit van bewonersinitiatieven. Zij schetst een beeld waarin de participatie-elite nog sterker in het zadel komt en de kloof tussen hen en de lager opgeleide, minder bureaucratisch vaardige inwoners, nog groter wordt.

“We moeten niet net doen alsof het uitdagen van de lokale overheid door burgerinitiatieven iets nieuws is! Wel moet de overheid afkicken van de vele regels en het denken in risico's” (René Cuperus)

Volgens René Cuperus is dit een risicovolle strategie in een tijd waarin populistische verschillen tussen mensen sterk aanzetten.

Thijs van Mierlo (directeur Landelijk Samenwerkingsverband Actieve bewoners, LSA) onderschrijft het beeld dat in veel gevallen een challenge wordt gedaan door een groep(je) mensen met veel sociaal kapitaal. Maar achter die voorlopers staat een grote groep doeners, die vooral aan de slag wil met een mooi, concreet idee.

Ines Balkema, procesmanager Right to Challenge in Rotterdam noemt Right to Challenge dan ook wel een instrument voor gevorderden, dat wel de potentie heeft om je gemeente – samen met al die mensen die je normaal niet ziet of hoort in inspraakrondes en georganiseerde gesprekken – een stuk mooier te maken.

Daarop volgde de vraag wat zwaarder zou moeten wegen: een meerderheid in de gemeenteraad (als volksvertegenwoordigers met mandaat van de kiezer) of het draagvlak in een wijk of buurt voor een bewonersinitiatief.

“Het is een valse tegenstelling om de representatieve en participatieve democratie tegenover elkaar te zetten. Ze liggen in elkaars verlengde” (Boudewijn Steur)

Boudewijn Steur (programmamanager Democratie in Actie bij BZK) vond dat een valse tegenstelling. Volgens hem liggen de representatieve en de participatieve democratie in elkaars verlengde.

“Voorkom dat je met allerlei issues Right to Challenge teveel problematiseert. Pak als gemeenteraad de rol om duidelijke kaders voor initiatiefnemers te ontwerpen en ga er mee aan de slag” (Thijs van Mierlo)

Thijs van Mierlo beaamde dat de rol van de gemeenteraad belangrijk is. De raad kan een duidelijk kader schetsen wat er wel en niet mogelijk is in de gemeente. En aangeven op welke manier bewoners hun plan verder kunnen brengen.

René Cuperus meldt aan het einde van het blok dat we niet moeten doen alsof Right to Challenge een compleet nieuw fenomeen is. En dat overheden in Nederland vooral moeten proberen om af te kicken van de vele regels en het denken in risico's.

“We vergeten het soms, maar niet de gemeenteraad staat centraal in de gemeente, maar de inwoners. Dat betekent dat je als gemeente veel beter moet luisteren naar de gemeenschap en hen waar mogelijk ook ruimte moet geven om zich weer eigenaar te laten voelen over hun eigen leefomgeving” (Jantine Kriens)

Vanuit de zaal bracht Jantine Kriens (directeur Vereniging van Nederlandse Gemeenten, VNG) nog een ander perspectief in. Volgens haar spreekt het Right to Challenge zo tot de verbeelding, omdat het eigenaarschap over de eigen leefomgeving in de afgelopen decennia van burgers is “afgepakt”. Door de complexe manier waarop we de zaken hebben geregeld vinden mensen dat ze geen grip meer hebben op het onderwijs, hun huisvesting en hun welzijn. Dit zijn dingen die voor de opbouw van de verzorgingsstaat gewoon door (groepen) mensen zelf gedaan werden. Door het op afstand zetten van de uitvoering van taken die voor mensen heel belangrijk zijn, voelen ze zich geen eigenaar meer van het probleem. Nu ook de politiek geen antwoord meer lijkt te kunnen geven op hun vragen, keren ze zich steeds vaker af van bestuur en politiek. Ze voelen zich niet meer gerepresenteerd door hun volksvertegenwoordigers. In dat opzicht lijkt het failliet van de landelijke politieke partijen steeds dichterbij te komen. Lokale partijen lijken beter in staat te zijn om samen mét de burger en minder voor de burger te opereren.

In dat opzicht kun je Right to Challenge ook zien als een belangrijke spiegel naar de overheid. Ben je voldoende in staat om inwoners zich weer eigenaar te laten voelen voor hun eigen leven en omgeving? Want er zijn maar heel weinig echte belemmeringen om het instrument te organiseren.

We willen de raadsleden van Ermelo als ambassadeurs inzetten, zij zijn zelf ook onderdeel van de 'dubbel genetwerkte groep' die veel inwoners kent, maar ook bestuurders weet te vinden. En bovendien de weg in het gemeentehuis en de organisatie weten. We sluiten ons bij het gedachtegoed aan dat de participatieve en de representatieve democratie dichter bij elkaar liggen dan soms gesuggereerd wordt. Dat betekent niet dat andere inwoners niet met een idee mogen komen: zij zijn juist van harte welkom. Echter we richten ons in eerste instantie op mensen die al dicht bij de gemeente betrokken zijn. Zij kunnen bovendien in hun netwerk het gedachtegoed van Right to Challenge verder brengen. Dit is geen gemakkelijke rol voor raadsleden: maar het brengt wel nieuwe mogelijkheden.

De gemeenteraad wil niet alleen in verkiezingstijd zichtbaar zijn in de samenleving. We blijven in verbinding met en betrokken bij elkaar. Op verschillende plekken en op verschillende manieren gaan de leden van de gemeenteraad daarom in gesprek met inwoners, met jou. Zo komen we te weten welke onderwerpen jij belangrijk vindt. Dat kan van alles zijn, van klein tot groot, van klacht tot idee en van alle politieke kleuren. Hierbij is ruimte voor nieuwe ideeën van en samenwerking met inwoners.

www.ermelo.nl

Communicatie

Met de afdeling communicatie is een communicatieparagraaf opgesteld, aansluitend toegevoegd als bijlage aan deze notitie zodat in Ermelo bekend wordt hoe een initiatief in het kader van Right to Challenge in kan worden gediend. Op de website zal duidelijk zichtbaar worden gemaakt hoe dit initiatief kan worden ingediend. Hier wordt de boodschap, de doelgroep en de communicatieaanpak benoemd.

Tot slot

Right to Challenge is (samen) doen! Dat willen we als gemeente Ermelo -als raad, college en ambtelijke organisatie- graag ontdekken met onze inwoners, en... op hun initiatief.

Bijlage notitie 'Right to Challenge'

Communicatieparagraaf

Boodschap

Het Right to Challenge past binnen een dynamische samenleving waarin gemeenten zich realiseren dat bewoners waarde en kwaliteit aan diensten en hun leefomgeving toevoegen. Gemeenten willen aansluiten bij de energie van de samenleving en zijn zich er steeds meer van bewust dat het 'Recht' in toenemende mate bij de samenleving en het individu ligt. Ermelo is een netwerkgemeente, dat betekent dat zij niet meer alle regie zelf in handen wil houden, wat prima aansluit bij de het gedachtengoed van Right to Challenge.

Kun jij bepaalde taken van de gemeente slimmer, beter of efficiënter uitvoeren? Dan vraagt de gemeente om jouw plannen! Het gaat om het beter, slimmer of efficiënter uitvoeren van bestaand beleid of nieuw te ontwikkelen initiatieven waarvoor reeds geld is vrijgemaakt. Dit (gereserveerde) geld wordt bij uitvoering van het initiatief door inwoners ook overgedragen aan inwoners. De gemeente heeft een adviserende en faciliterende rol.

Doelgroepen

In eerste instantie houden we het Right to Challenge-gedachtengoed in Ermelo klein. De zogenaamde 'dubbel genetwerkte doelgroep' is waar de gemeente Ermelo zich primair op richt. Daarmee bedoelen we de doelgroep die niet alleen inwoner van Ermelo is met bepaalde kennis en knowhow maar ook de weg kent naar en/of contacten heeft met bestuurders van Ermelo. In de slipstream van deze doelgroep bevindt zich de secundaire doelgroep: de doeners die enthousiast door het idee een rol gaan spelen bij de daadwerkelijke uitvoering (na goedkeuring van het plan)

Communicatie-aanpak

Vanwege de beperkte - kleine - doelgroep is het houden van een grote communicatiecampagne niet zinvol (schieten met hagel op een mug). Beter is de communicatie te laten verlopen via de raadsleden en hun netwerk, waarbij de raadsleden de ambassadeurs worden van Right to Challenge. In termen van kennis, houding en gedrag zal de focus liggen op het overdragen van kennis (wat is Right to Challenge, voor wie, voorbeelden, hoe ziet het proces eruit etc) en het bewerkstelligen van een positieve houding ten opzichte van dit programma (vergroten netwerk van ambassadeurs, zaaien van gedachtengoed).

Daarnaast zal er een er op de website van de gemeente Ermelo algemene informatie over de deelname aan Right to Challenge te vinden zijn, incl. de contactgegevens van de medewerker binnen de ambtelijke organisatie waarmee men contact kan opnemen bij interesse. Om de samenhang van een aantal initiatieven niet kwijt te raken, adviseren we om Right to Challenge in Ermelo onder de paraplu te hangen van 'Mooi Ermelo' net als het maatschappelijk raadsprogramma en de kerntakendiscussie. Hiermee staat het niet los van het totaalbeeld van Ermelo: het zijn van een netwerkorganisatie die het SAMEN met haar inwoners doet voor een mooi(er) Ermelo. Communicatiemiddelen die in de loop der tijd worden ontwikkeld voor Right to Challenge kunnen dan ook mee in de huisstijl van 'Mooi Ermelo'.

